

HEDENDAAGSCH MIRAKELGELOOF.

Het zij mij vergund, naar aanleiding van prof. VAN RIJNBERK's gevolgtrekking, dat een complex van verschijnselen van de hersenschors neerkomt op: een verschijnsel teweeggebracht door, dus „am Ende” een product van de hersenschors, op te merken, dat volgens deze redeneering het tot ijs uitkristalliseeren of het in dampvorm overgaan van water producten van water zouden kunnen genoemd worden.

Volgens mijn opvatting kan tot een complex van verschijnselen van de levende hersenschors ook gerekend worden, wat plaatsing betreft, een wijziging in den stand van de fijnste partikeltjes, waaruit de cel der hersenschors is opgebouwd, onderling, of, voor zoover het physische processen zijn, van toestanden, die, om maar een grof voorbeeld te noemen, met in magnetischen staat gebracht ijzer zouden kunnen worden vergeleken.

Het wil mij toeschijnen, dat, waar de wetenschap telkens en telkens weer leert, hoe zich in het heelal afspelende tafereelen, tot wier verklaring het bevattingsvermogen onzer voorouders niet reikte, steeds weer teruggebracht kunnen worden tot begrippen, waarbij evenwichtsherstel een groote rol speelt en nader als kristallisatie, binding, osmose, dan wel met andere benamingen voor bepaalde chemische en physische processen worden aangeduid, men, in stede van zijn toevlucht te nemen tot „*het geloof aan iets geestelijks, los van alle materie*” tot verklaring van nog niet op te helderen feiten, men verstandig doet door rustig af te wachten, in analogie met het voorgaande, wat „*de wetenschap*” ons zal onthullen om verder te berusten bij de gedachte, dat diezelfde wetenschap nog veel zal ontsluiten aan ons nageslacht, wat heden ten dage nog aan onze waarneming onttrokken is.

den Haag, 3 Mei 1914.

W. POOLMAN.

Dat mijn, voor de hersenschors geldige redeneering, dit niet is voor het uitkristalliseeren van water . . . , ben ik met collega POOLMAN eens; dat komt, omdat het kristalliseeren van water en in de hersenschors plaats vindende processen verschillend van aard zijn.

Niemand denkt er aan, voor de verklaring van *objectieve feiten* het geloof aan iets geestelijks er bij te halen. Maar daar gaat het niet om: het ging juist om de niet objectieve, om de niet stoffelijke, subjectieve feiten. Collega POOLMAN schijnt nu te meenen, dat bewustzijn, geest enz. bijv. wel met een wijziging van den stand van de fijnste partikeltjes van de hersenschors (!) identiek kunnen, of zullen kunnen opgevat worden. Dat hij met een dergelijke voorstelling vrede heeft, is voor mij onbegrijpelijk: voor mij is zoo'n voorstelling on-indenkbaar. Ondenkbaar is voor mij, dat een stand van welke partikeltjes ook, dat een toestand van stof, hoe dan ook, bewustzijn kan voortbrengen of daarmee identiek zijn kan. Voor mij is en blijft stof, stof en kan niet zelf ooit bewust zijn, noch bewustzijn maken, noch ook kan enig iets, wat in of aan of met die stof gebeurt, op zich zelf identiek zijn aan geest, gedachte, bewustzijn enz..

En zoo staan wij, als de twee beroemde personages van onze vaderlandsche geschiedenis (waren het niet CLAUDIUS CIVILIS en CEREALIS?), ieder aan een hoofd van een gebroken brug: maar minder gelukkig als gene, die elkander verstonden, spreken wij naast elkaar heen en zullen elkaar, vrees ik, nooit verstaan.

Amsterdam, 6 Mei 1914.

G. VAN RIJNBERK.

